

Jesuits Among the Croats, edited by Valentin POZAIĆ, S. J., Institute of Philosophy and Theology, S. J., Zagreb and Croatian Historical Institute, Vienna, Series Vrela i prinosi za povijest isusovačkog reda u hrvatskom narodu, vol. 5, Zagreb 2000., 600 str.

Knjiga od ravno 600 stranica engleska je verzija zbornika radova s međunarodnog simpozija "Isusovci u vjerskom, znanstvenom i kulturnom životu u Hrvata", koji se održao 8.-11. listopada 1990. Bila su dva povoda za održavanje znanstvenog simpozija: 500. obljetnica rođenja sv. Ignacija Lojolskog (1491.), utemeljitelja reda Družbe Isusove i 450. obljetnica utemeljenja družbe (1540.). Skup su organizirali Institut za filozofiju i teologiju, D. I. i Fakultet filozofije, D. I. Pokrovitelji skupa bili su Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Sveučilište u Zagrebu.

Zbornik radova sa simpozija na hrvatskom jeziku objavljen je 1992. godine. Trebalo je, očito, deset godina da bi se dobio engleski prijevod, ali barem kad se gleda kvaliteta prijevoda, čekanje se isplatilo. Prijevodi nisu uvijek ujednačeni i iste kvalitete, što nije ni realno očekivati kad je više prevoditelja na djelu, ali sve u svemu ovo je djelo uspješnije od mnogih drugih prevedenih knjiga na engleski. Prevoditelji su bili Margaret Casman-Vuko, Barbara Smith-Demo, Sonia Wild-Bićanić i Branka Žodan pod zajedničkim editorskim perom Margarete Casman-Vuko i uz savjet Miroslava Vuke.

Od 56 predavača na simpoziju 51 ih je predalo svoja izlaganja koja su sada predstavljena i na engleskom jeziku. Predavnja su razdijeljena u četiri kategorije: filozofija i znanost, teologija i religijska kultura, jezikoslovlje i literatura te arhitektura i umjetnost.

Poslije uvodnih i zaključnih riječi Valentina Pozaića, pozdrava kardinala Franje Kuharića i izlaganja Andre Mohorovičića o povijesnoj ulozi katoličkih redova u razvoju europske znanosti, kulture i umjetnosti, zbornik predstavlja izlaganja sudionika na simpoziju prema spomenutom rasporedu.

U odjeljku "Filozofija i znanost" Franjo Zenko izlaže o razvoju filozofije u obrazovnim institucijama hrvatskih isusovaca i hrvatskih isusovaca filozofa u 17. i 18. stoljeću, Miljenko Belić o filozofskim radovima hrvatskih isusovaca u 20. st. Žarko Dadić je održao predavanje "Postignuća hrvatskih isusovaca u prirodnim znanostima". Prirodne znanosti su vrlo dobro zastupljene u zborniku. Tako Ivica Martinović piše o Ruđeru Boškoviću, Josip Lučić o Ivanu Mariji Matijaševiću, Boris Franušić o Franji Ksaveru Orlandu, Snježana Paušek-Baždar o Josipu Franji Dominu i Ludwigu Mitterpacheru te Stipe Kutleša o hidromehanici Franje Bruna.

U tom odjeljku ima i nekoliko historiografskih članaka ili članaka iz srodnih područja: Miroslav Kurelac, "Isusovački povjesničari balkanskih

zemalja”; Vitomir Belaj, “Isusovački doprinos etnologiji u Hrvatskoj”; Vladimir Muljević, “Položaj i uloga Ferdinanda Konščaka u kartografiji Amerike”; Aleksandar Stipčević, “Arheološka i povijesna djela Andrije Blaškovića” te Petar Babić, “Proučavanje rane bosanske povijesti Aleksandra Hoffera”.

Možda bi neki prilozi iz odjeljka “Teologija i religijska kultura” bolje pristajali u historiografiju, primjerice prilozi Mije Korade o Josipu Marinoviću, branitelju Armenaca i o gradišćanskim Hrvatima, Juana Ruiz-de-Medine o Ivanu Vremanu, misionaru u Japanu i Kini, Lelje Dobronić o posjedima zagrebačkih isusovaca, Agneze Szabo o raspoloženju hrvatske javnosti 19. st. prema isusovcima, Zorana Ladića o hrvatskim studentima u Grazu i Trnavi, Zefa Mirdite o isusovcima među Albancima i dr. No, teško je svrstati neke od aktivnosti isusovaca iz prošlih stoljeća u precizno definirane kategorije kasnijih vremena. Ipak, nije možda naodmet primijetiti da je i to znak da se na hrvatskim prostorima teologija nije razvijala jednakim intenzitetom kao druge znanstvene discipline niti su hrvatski znanstvenici posvećivali teologiji pozornost kao drugim granama ljudskih preokupacija. Bilo kako bilo, treba istaknuti, uz već spomenute, radove autora o drugim vrsnim isusovcima u toj sekciji “Teologija i religijska kultura”. Ivan Fuček piše o Jurju Mulihi, Predrag Belić o isusovačkim kontroversalistima 18. st., Tonči Trstenjak o isusovački katkizmima, Vatroslav Halambek o asketici Benedikta Rogačića i dr.

U odjeljku “Lingvistika i literatura” također nalazimo vrijednih radova. Josip Jernej piše o gramatikama Bartola Kašića, Josip Vončina o važnosti Habledićeva Rječnika za hrvatski standardni jezik, Nives Sironić-Bonefačić o doprinosima isusovaca Jakova Mikalja i Ardelia Della Belle razvoju hrvatsko-talijanske leksikografije, Alojz Jembrih o isusovačkom pologu u kajkavskoj literaturi i lingvistici. Tu su zatim radovi Josipa Bratulića o isusovačkom govorništvu, Pavla Knezovića o pjesništvu i prevoditeljstvu Rajmunda Kunića, Hrvojke Mihanović-Salopek o isusovačkom doprinosu hrvatskoj himnodiji te Mirjane Steiner i Lovre Županovića o isusovačkom doprinosu glazbenoj kulturi. Iz područja medicine Vladimir Dugački piše o medicinskoj terminologiji u Della Bellinu Rječniku.

U odjeljku “Arhitektura i umjetnost” također nekoliko autora sudjeluje sa svojim priložima. Đurđica Cvitanović piše o isusovačkoj baroknoj arhitekturi, Doris Baričević o baroknoj skulpturi, a Zlatko Uzelac o isusovačkom slikaru i arhitektu Josipu Kraljiću. Ivy Kugli-Lentić predstavlja slikarstvo hrvatskih isusovaca, a Miroslav Klemm stucco ukrašavanje isusovačkih građevina u sjevernoj Hrvatskoj. Iz područja graditeljstva imamo sljedeće teme: Željko Škalamera pokušava odgovoriti gdje su bile smještene isusovačka rezidencija, crkva i srednja škola u Beogradu, Olga Maruševski predstavlja baziliku Srca Isusova u Zagrebu, Tomislav Preml isusovačke arhitekture 20. st., a Svetlana Rakić arhitekturu i slikarstvo travničke gimnazije. Tu su također radovi Ive Lentića o zlatninama

iz isusovačkih riznica u Hrvatskoj, Jelene Ivoš o liturgijskoj odjeći te Nele Tarbuk o crkvenom namještaju.

Zbornik je popraćen kazalima imena i mjesta te brojnim ilustracijama. Sve je to prezentirano u tvrdom uvezu, s dobrim papirom i omotom s likom sv. Ignacija Loyolskog, ali nije naznačeno čiji je rad.

Sve u svemu englesko govorno područje dobilo je izvrsno djelo za proučavanje novije hrvatske povijesti vezane uz isusovce te o hrvatskim isusovcima koji su djelovali izvan svoje domovine.

Jure Krišto

Franjo MARIĆ, *Ljetopis katoličke župe Žepče: 1879. - 1999.*, Hrvatski klub Žepče - Zagreb i Rimokatolički župni ured Žepče, Žepče 2000., 739 str.

Ljetopis katoličke župe Žepče je četvrta knjiga profesora Franje Marića od 1996. u kojima se daje pregled povijesnih događaja i statističkih demografskih podataka o Hrvatima u Bosni i Hercegovini.¹ Knjiga je svojevrsna kronika događaja u župi Žepče, u BiH tiskana prigodom 120. obljetnice utemeljenja župe. Pisana je na temelju župne kronike, župnih oglasa, matica i drugih arhivskih vrela i dokumenata sačuvanih u pismohrani Župnoga arhiva. Događaji se predstavljaju kronološkim slijedom župnikovanja fra Jakoba Marića 1879. - 1887; fra Mihovila Kopića 1887. - 1888.; fra Stjepana Momčinovića 1888. - 1894.; fra Mihovila Kopića 1894. - 1898.; fra Blaža Pordušića 1898. - 1903.; fra Joze Divića 1903. - 1908.; Danijela Franje Duića 1908. - 1920.; Ivana Gojsilovića 1920. - 1934.; Franje Bauera 1934. - 1935.; Danijela Pušića 1935. - 1942.; Stjepana Lukića 1942. - 1945.; Flore Čulinovića-Čuline 1945. - 1982.; Josipa Mikića 1982. - 1997.; Ante Ćosića 1997. - . Predgovor knjizi napisao je kardinal Vinko Puljić. Nakon uvodnoga dijela i pregleda Žepačkog dekanata Marić daje povijesni osvrt na prošlost žepačke župe od 1623. do 1878. godine uglavnom na temelju biskupskih izvješća iz 1637., 1649., 1673., 1743., 1768. itd. *Ljetopis* je višestruko zanimljiv. On je istodobno pokazatelj stanja i prilika, ne samo u Žepču, nego i mnogo šire.

¹ Prethodno objelodanjene knjige su: *Pregled pučanstva Bosne i Hercegovine između 1879. i 1995. (s detaljnim pregledom pučanstva žepačkog kraja)*, Zagreb 1996; *Hrvati katolici u Bosni i Hercegovini između 1463. i 1995. godine prema crkvenim dokumentima*, Zagreb 1998., 919. str.; *Kronologija važnijih događaja žepačkog kraja i bliže okolice 1458. - 1998. u povodu 540 obljetnice prvog pisanog spomena Žepča*, Zagreb 1999.